HELSINGIN YLIOPISTO
OIKEUSTIETEELLINEN TIEDEKUNTA

Professori Päivi Leino-Sandberg
Helsinki 5.12.2023

Asia: M 3/2023 vp Hallituksen kirjelmä Ahvenanmaan maakuntapäivien aloitteesta, joka sisältää ehdotuksen laiksi vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle 8.12.2023

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen kirjelmästä Ahvenanmaan maakuntapäivien aloitteesta, joka sisältää ehdotuksen laiksi vaalilain (714/1998) muuttamisesta niin, että Ahvenanmaa muodostaisi oman vaalipiirin Euroopan parlamentin vaaleissa. Kysymys ei ole uusi. Perustuslakivaliokunta on 2000-luvulla ottanut useamman kerran kantaa Ahvenanmaan maakunnan asemaan mahdollisena omana vaalipiirinään Euroopan parlamentin vaalien yhteydessä, erityisesti mietinnössä PeVM 13/2006 vp ja lausunnossa PeVL 6/2007 vp. Valiokunta on katsonut ehdotuksen sopivan huonosti yhteen suhteellisen vaalitavan vaatimuksen ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteen kanssa.

Europarlamenttivaalit kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n nojalla valtakunnan toimivaltaan. Maakuntapäivät voi itsehallintolain tehdä 22 §:n 1 momentin nojalla aloitteita valtakunnan lainsäädäntövallan piiriin kuuluvissa asioissa. Hallitus antaa aloitteen eduskunnan käsiteltäväksi. Hallitus ei voi jättää aloitetta antamatta eduskunnalle tai tehdä siihen muutoksia. Hallitus antaa aloitteen kirjelmällä eduskunnalle sellaisenaan, ja se käsitellään eduskunnassa, kuten hallituksen esitykset tai lakialoitteet. Käsillä oleva aloite on tullut eduskunnassa vireille asiankuuluvalla tavalla (PeVM 13/2006 vp).

Arvioin nyt tehtyä aloitetta ja sen perusteluja oikeudellisen viitekehyksen ja valiokunnan aikaisemman käytännön valossa ja totean kunnioittavasti lausuntonani seuraavan.

Oikeudellinen viitekehys

Lissabonin sopimuksen mukaan Euroopa parlamentin enimmäispaikkamäärä on 751 (750 ja puhemies), mutta sopimuksessa ei määrätä paikkojen jakautumisesta (SEU 14(2) artikla). Paikkojen jakautumisesta säädetään Euroopan parlamentin aloitteesta Eurooppa-neuvoston päätöksellä niin, että yhdellä jäsenvaltiolla voi olla vähintään 6 ja enintään 96 paikkaa. Paikkajaon lähtökohtana on alenevan suhteellisuuden periaate. Tämä tarkoittaa, että pienemmällä jäsenvaltiolla ei saa olla enemmän jäseniä kuin isommalla ja että jäsenvaltion väkiluvun ja paikkamäärän suhteen tulee kasvaa väkiluvun kasvaessa.

Eurooppa-neuvoston päätöksellä (EU) 2018/937 vahvistettua nykyistä Euroopan parlamentin paikkajakoa sovelletaan vain vaalikaudella 2019–2024. Näin ollen Euroopan parlamentin kokoonpanosta on tehtävä uusi päätös vaalikaudelle 2024–2029. Valtioneuvosto on antanut parlamentin tulevasta paikkajaosta selvityksen (E 12/2023 vp), joka on annettu ennen lopullisen paikkajaon ratkeamista. Maakuntapäivät kuvaa aloitteessaan, että Euroopan parlamentin kokoonpanosta heinäkuussa annetussa Eurooppa-neuvoston päätösluonnoksessa jäsenvaltiot olisivat päässeet periaatesopimukseen siitä, että Euroopan parlamentin paikkamäärää lisätään 15:llä siten, että 6.–9.6.2024 järjestettävissä Euroopan parlamentin vaaleissa valitaan 720 jäsentä nykyisten 705 jäsenen sijaan. Osana ratkaisua myös Suomi saisi lisäpaikan, eli 15 paikkaa nykyisten 14 paikan sijaan. Valtioneuvoston kirjelmässä paikkamuutoksia perustellaan erityisesti sillä, että nykyisellä vaalikaudella sovellettu paikkajako ei ole automaattisesti alenevan suhteellisuuden periaatteen mukainen. Näiden epäsuhtien korjaaminen lisäpaikoilla toisi eräänlaisena ketjureaktiona lisäpaikan myös Suomelle, Slovakialle ja Latvialle. Kirjelmässä valtioneuvosto ei pitänyt korjauksia välttämättä tarpeellisina, mutta on ilmeisesti ne kuitenkin hyväksynyt.

Mietinnössä PeVM 13/2006 vp perustuslakivaliokunta korostaa Ahvenanmaan poikkeuksellista kansainvälisoikeudellista asemaa, joka ilmenee myös perustuslain 120 §:stä. Ahvenanmaalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa erikseen säädetään. Vuoden 1991 Ahvenanmaan itsehallintolaki varmistaa muun muassa maakunnan ruotsin kielen ja ruotsinkielisen kulttuurin suojan sekä sääntelee maakunnan ja valtakunnan lainsäädäntövallan ulottuvuudet. Lainsäädäntövalta on siten jaettu maakuntapäivien ja eduskunnan kesken. Tätä järjestelyä voidaan muuttaa vain Ahvenanmaan itsehallintolain 69 §:ssä säädetyssä vaikeutetussa menettelyssä eduskunnan ja maakuntapäivien yhtäpitävin päätöksin.

Valiokunta on käsitellyt kysymystä Ahvenanmaan maakunnan edustajanpaikasta Euroopan parlamentissa lukuisia kertoja, viimeksi lausunnossa PeVL 10/2023 vp, joka koskee valtioneuvoston selvitystä EP:n kokoonpanosta vaalikaudella 2024–2029. Siinä se nojautuu aiempaan tulkintakäytäntöönsä. Valiokunta korosti mietinnössään PeVM 13/2006 vp, että

> *Ahvenanmaan erityisaseman kannalta aloite on ymmärrettävä. Kuitenkin ehdotetun sääntelyn mukaan Ahvenanmaan edustus Euroopan parlamentissa olisi 1 edustaja 27 000 asukasta kohden, kun taas muualla valtakunnassa suhdeluku olisi 1 edustaja 408 000 asukasta kohden. Vaikka onkin syytä ottaa huomioon Ahvenanmaan osittain oma oikeusjärjestys, sopii ehdotus perustuslakivaliokunnan mielestä huonosti suhteellisen vaalitavan vaatimukseen ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteeseen. Kokonaisuutena arvioiden kysymys Ahvenanmaan edustuksesta Euroopan parlamentissa ei ole ratkaistavissa kansainvälisoikeudellisten*

periaatteiden tai perustuslain säännösten perusteella, vaan kysymys on viimekädessä poliittisesta ratkaisusta. Kun vielä otetaan huomioon se, että Bulgarian ja Romanian liityttyä Euroopan unioniin Suomen edustajien määrä vähenee Nizzan sopimuksen perusteella yhdellä ollen tämän jälkeen 13, perustuslakivaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen hylättäväksi.

*Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että keskusteluja maakunnan vaikutusmahdollisuuksista Euroopan parlamentissa jatketaan eurooppalaisella tasolla (**PeVL 1/2004 vp**, s. 2/II). Tämä on perusteltua myös siksi, että Ahvenanmaan maakunnan erityisasema on Euroopassa ainutlaatuinen.*

Käytännössä tällöin tehty ehdotus vastasi sisällöllisesti nyt tehtyä ehdotusta. Valiokunta toisti tämän käsityksensä myös lausunnossa PeVL 10/2023 vp (kts. myös PeVL 10/2018 vp, s. 3). Lisäksi se toisti, että kokonaisuutena arvioiden kysymys Ahvenanmaan edustuksesta Euroopan parlamentissa on *viime kädessä poliittista ratkaisua edellyttävä asia* (PeVM 13/2006 vp, s. 3/I, PeVL 10/2018 vp, s. 3).

Valiokunta on usein arvioinut Ahvenanmaan paikkaan liittyviä kysymyksiä tilanteissa, joissa EP:n paikkajako on ollut muuttumassa. Se on viitannut valtioneuvoston vuoden 2009 periaatepäätökseen, jossa se sitoutuu ”korostamaan Ahvenanmaan kansainvälistä erityisasemaa ja itsehallintoa” tulevissa EU-neuvotteluissa parlamenttipaikkojen jaosta sekä valiokunnan vaalilain uudistamisen yhteydessä antamaan lausuntoon (PeVM 13/2006 vp, PeVL 6/2007 vp). Molemmissa yhteyksissä valiokunta kiinnitti huomiota suhteellisen vaalitavan ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteeseen, ja katsoi, että Ahvenanmaan esitystä vaikeutti edelleen se, että Suomen paikkaluku oli tuolloin joka tapauksessa pienenemässä. Lausunnossa PeVL 6/2007 vp valiokunta kuitenkin katsoi, että jos Suomelle olisi saatavissa *yksi lisäpaikka suhteessa muihin samankokoisiin jäsenvaltioihin*, ”tällainen ratkaisu olisi omiaan vähentämään niitä ongelmia, jotka suhteellisen vaalitavan vaatimus ja yhtäläisen äänioikeuden periaate asettavat sille, että Ahvenanmaan maakunnasta muodostettaisiin vaalipiiri yhden Euroopan parlamentin edustajan valitsemista varten” (PeVL 6/2007 vp).

Toisaalta valtioneuvoston selvitystä Euroopan parlamentin paikkajaosta arvioidessaan valiokunta totesi, että valtioneuvoston kanta pyrkimyksestä vaikuttaa Euroopan parlamenttiin yhden lisäpaikan saamiseksi on PeVM 13/2006 vp ilmaistun kannan mukainen siltä osin kuin se perustuu Ahvenanmaan maakunnan erityisasemaan. Tällöin käynnissä olleissa neuvotteluissa tavoitteena oli nimenomaisesti saada Suomelle *Ahvenanmaan erityisasemaan perustuva lisäpaikka*, jolloin Suomella olisi yksi paikka enemmän kuin muilla samankokoisina pidettävillä jäsenvaltioilla. Valiokunta piti tällaista ratkaisua mahdollisena, koska se vähentäisi niitä ongelmia, jotka suhteellisen vaalitavan vaatimus ja yhtäläisen äänioikeuden periaate asettavat sille, että Ahvenanmaan maakunnasta muodostettaisiin vaalipiiri yhden Euroopan parlamentin edustajan valitsemista varten. Perustuslakivaliokunta kiinnitti toisaalta huomiota siihen, että valtioneuvosto perusteli lisäpaikkatavoitetta myös alenevan suhteellisuuden periaatteella. Tämä oli valiokunnan mukaan Ahvenanmaan erityisasemaan verrattuna *erillinen peruste*, joka johdonmukaisesti sovellettuna ulottuisi koskemaan myös Suomen kanssa samankokoisina pidettäviä jäsenvaltioita ja puoltaisi näidenkin jäsenvaltioiden paikkamäärän nostamista vastaavalla tavalla. Tällöin lisäpaikan mahdollista osoittamista Ahvenanmaan maakunnalle olisi valiokunnan käsityksen mukaan arvioitava samoista lähtökohdista kuin valiokunnan mietinnössä 13/2006 vp (PeVL 6/2007 vp, s. 2/II).

Perustuslakivaliokunta on Ahvenanmaan maakunnan Euroopassa ainutlaatuiseen erityisasemaankin viitaten pitänyt tärkeänä, että keskusteluja maakunnan vaikutusmahdollisuuksista Euroopan parlamentissa jatketaan eurooppalaisella tasolla (PeVM 13/2006 vp, s. 3/I). Valiokunta kiinnitti lausunnossa PeVL 10/2023vp edelleen huomiota vuoden 2009 valtioneuvoston periaatepäätökseen Ahvenanmaan osallistumisesta EU-asioiden käsittelyyn sekä maakunnan mahdollisuuksista vaikuttaa niihin ja toisaalta pääministeri Orpon hallituksen ohjelmaan, jonka mukaan Ahvenanmaan vaikuttamismahdollisuudet EU-asioissa turvataan Ahvenanmaan itsehallintolain ja EU:n liittymisasiakirjan lisäliitteen (nk. Ahvenanmaa-pöytäkirjan) mukaisesti. Se korosti lisäksi, että esimerkiksi Ahvenanmaan itsehallintolain 9 a luvun sääntely Ahvenanmaan maakunnan osallistumisesta EU-asioiden käsittelyyn Euroopan unionin asioista on toimivaa myös käytännössä. Valiokunta toisti edelleen kantansa siitä, että Ahvenanmaan maakunnalle on annettava mahdollisuus esittää kantansa mahdollisimman varhaisessa valmisteluvaiheessa ja valmistelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, että maakunta on yksikielisesti ruotsinkielinen (ks. myös PeVL 10/2018 vp, s. 3).

Maakuntapäivien esittämien perustelujen arviointia

Käytännössä maakuntapäivien ehdotus on pysynyt samansisältöisenä riippumatta siitä, onko EU-tasolla käytävissä neuvotteluissa ollut kyse olemassa olevien paikkojen jakamisesta vai Suomelle osoitettujen paikkojen lisäämisestä tai vähentymisestä. Käytännössä neuvotteluissa yksi konteksti kuitenkin erottuu: vuoden 2007 aikana käydyt neuvottelut Lissabonin sopimuksesta, jolloin neuvotteluissa esillä oli Suomen mahdollisuus saada Euroopan parlamenttiin yksi nimenomaisesti Ahvenanmaalle ”korvamerkitty lisäpaikka”. Lissabonin sopimusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 23/2008 vp) asiaa kuvataan näin:

> *Suomi nosti kesäkuun Eurooppa-neuvostossa 2007 esille kysymyksen Euroopan parlamentin paikkajaosta liittyen Ahvenanmaan mahdollisuuteen edustautua Euroopan parlamentissa. Suomi pyrki vaikuttamaan myös Euroopan parlamenttiin sen valmistellessa mietintöä parlamentin paikkajaosta, jotta Suomi saisi yhden lisäpaikan eli yhteensä 14 paikkaa. Lisäpaikkaa perusteltiin Ahvenanmaan maakunnan itsehallinnon erityisasemalla ja alenevan suhteellisuuden periaatteen toteutumisella. Myös suomalaiset edustajat Euroopan parlamentissa tekivät perussopimus-, työjärjestys- ja toimielinasioiden valiokunnan (AFCO) esitykseen muutosehdotuksen, jossa ehdotettiin lisäpaikkaa Suomelle perusteena alenevan suhteellisuuden toteutuminen. Lopullisessa ratkaisussa Suomen edustajien määrä on valiokunnan esityksen mukainen eli 13 edustajaa.*

Ahvenanmaan ”omaa” paikkaa ei täten neuvotteluissa EU-tasolla saavutettu, eikä sen erityisasemasta johtuvalle erityiselle paikkavaraukselle ole ollut EU-tasolla tukea tämän jälkeenkään. Tämän jälkeen vuonna 2009 annetussa periaatepäätöksessä valtioneuvosto toteaa, että ”Hallitus myötävaikuttaa pyrkimyksiin kehittää maakunnan vaikutusvaltaa Euroopan parlamentin työskentelyssä ja tulee yhteisötasolla käytävissä tulevissa neuvotteluissa parlamenttipaikkojen jaosta korostamaan Ahvenanmaan kansainvälistä erityisasemaa ja itsehallintoa”. Täten Ahvenanmaan edustusta koskeva sitoumus liittyy nimenomaan yhtäältä maakunnan vaikutusvallan lisäämiseen EP:ssä ja toisaalta EU-tason neuvotteluihin. Sitoumusta jakaa Suomen paikkoja uudelleen ei tietääkseni ole annettu.

Maakuntapäivien oikeudelliset argumentit ovat osin epätarkkoja. Maakuntapäivät perustelee esitystään sillä, että EU-jäsenyyden myötä suuri osa maakuntapäivien lainsäädäntövallasta siirtyi unionille, mutta Ahvenanmaalle ei hyvitetty sitä niin, että se olisi saanut suoran vaikutusvallan EU:n toimielimissä. Maakuntapäivät katsoo edelleen, että ”EU:n ja Ahvenanmaan toimivalta-alueet ovat pitkälti yhteneväiset, joten toimivallan siirto oli Ahvenanmaan osalta suhteellisesti suurempaa kuin se oli Suomen osalta”. Maakunnan lainsäädäntövallasta säädetään itsehallintolain 18 §:ssä. Suurin osa siinä mainituista asioista on seikkoja, joissa EU:lla ei ole toimivaltaa, tai sen toimivalta on luonteeltaan ns. tukitoimivaltaa, jota ei voi käyttää lainsäädännön harmonisoimiseen. Poikkeuksia tähän ovat kuitenkin esimerkiksi maataloutta, luonnon- ja ympäristönsuojelua, sekä kalastusta ja kalastusvesien tuotantokyvyn ylläpitämistä koskevat kysymykset, joissa Ahvenanmaa on EU-jäsenyyden aikana usein kokenut, etteivät sen näkemyksiä ole EU-lainsäädäntöä koskeneissa neuvottelutuloksissa riittävästi huomioitu. Toisin kuin aloitteessa esitetään, EU:n ja Ahvenanmaan toimivalta-alueet eivät kuitenkaan ole yhteneväisiä. Valiokunta korosti käsitellessään itsehallintolain muutosta (PeVM 7/2002 vp - HE 18/2002 vp), että ”tarkoitus on parantaa maakunnan mahdollisuuksia osallistua EU:ssa tehtäviä päätöksiä koskevien kansallisten kannanottojen valmisteluun. Maakunnan vaikutusvaltaa vahvistetaan asioissa, jotka kuuluvat itsehallintolain mukaan *maakunnan toimivaltaan*”. On selvää, että jos Ahvenanmaalle allokoitaisiin oma edustaja Euroopan parlamenttiin, tämä toimisi samoin valtuuksin myös kaikissa niissä asioissa, jotka eivät kuulu maakunnan toimivaltaan. Tällöin vaikutusvallan vahvistaminen tapahtuisi myös niissä asioissa, jotka kuuluvat valtakunnan toimivaltaan.

Maakuntapäivät katsoo edelleen, etteivät eduskunta ja hallitus voi edustaa Ahvenanmaan väestöä itsehallintoon kuuluvissa asioissa. Itsehallintolain mukaan hallitus edustaa maakuntaa EU-tason neuvotteluissa, mutta itsehallintolaissa säädetään erityisistä EU-asioissa sovellettavista menettelyistä (kuten yhteydenpidosta Euroopan komissioon), joiden tarkoituksena on varmistaa, että maakunnan näkemykset otetaan asianmukaisesti huomioon (HE 18/2002 vp). Lisäksi yhdeksi Suomen edustajista Euroopan yhteisön alueiden komiteassa on ehdotettava maakunnan hallituksen nimeämää ehdokasta. Täten itsehallintolailla on nimenomaisesti pyritty huomioimaan Ahvenanmaan näkemysten huomioiminen. Tästä erillinen asia on, että pienen jäsenvaltion vaikutusvalta on aina rajallista ja omien erityistoiveiden saneleminen harvoin onnistuu.

Toisaalta Euroopan parlamentin jäsenet eivät edusta sen enempää eduskuntaa kuin Suomen hallitustakaan vaan äänestäjiään. Se koostuu SEU 14 artiklan 1 kohdan mukaan ”unionin kansalaisten edustajista”. Parlamentin jäsenet ovat Euroopan parlamentin jäsenten asemaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta annetun päätöksen (2005/684/EY, Euratom) mukaan ”itsenäisiä ja riippumattomia” (2 artiklan 1 kohta). Tämä EU-oikeuden säädös määrittää omalta osaltaan sitä, miten Ahvenanmaan vaikutusvaltaa Euroopan parlamentissa voidaan kasvattaa. Euroopan parlamentin jäseniä ei esimerkiksi ole mahdollista ohjia sen enempää Helsingistä kuin Maarianhaminastakaan.

Maakuntapäivät vetoaa myös valiokunnan toteamukseen, jonka mukaan ”Ahvenanmaalla on laillinen oikeus vaikuttaa EU:ssa, ja valtioneuvosto on 23.4.2009 antamassaan periaatepäätöksessä vahvistanut tarpeen hyvittää maakunnalle toimivallan siirtoa”. Tässä yhteydessä maakuntapäivät viittaavat asiassa E 96/2017 vp valiokunnalle antamaani lausuntoon (päiv. 12.12.2017), ja toteavat näin:

> *Tätä on pidetty lupauksena muidenkin kuin Ahvenanmaan taholta. Professori ja akatemiatutkija Päivi Leino-Sandberg, joka jätti lausunnon eduskunnan*

perustuslakivaliokunnalle koskien E-kirjelmää 12.12.2017, kirjoittaa lausunnossaan (vapaasti käännetty), että tässä yhteydessä pitää huomioida, että hallituksen periaatepäätös sisältää hyvin selkeän sitoumuksen parantaa Ahvenanmaan mahdollisuuksia vaikuttaa EU:n päätöksentekoon mm. tilanteissa, joissa paikkoja jaetaan uudelleen.

Tällöin käsittelyssä oli kirjelmä, jossa käsiteltiin kysymystä EU-eroa suunnitelleen Iso-Britannian paikkojen mahdollisesta uudelleen jakamisesta. Lausunto on huomattavan vapaasti käännetty. Tarkalleen ottaen totesin lausunnossani seuraavaa:

Parlamentin kokoonpanoa koskevana kysymyksenä mainitaan myös Ahvenanmaan vakiintunut toive saada oma edustajansa Euroopan parlamenttiin. Tähän kysymykseen valtioneuvosto ei ole varsinaisesti määritellyt kirjelmässä kantaa, mutta viittaa lopussa vuoden 2009 periaatepäätökseen, jossa se sitoutuu ”korostamaan Ahvenanmaan kansainvälistä erityisasemaa ja itsehallintoa” tulevissa EU-neuvotteluissa parlamenttipaikkojen jaosta sekä valiokunnan vaalilain uudistamisen yhteydessä antamaan lausuntoon (PeVM 13/2006 vp, PeVL 6/2007 vp). Molemmissa valiokunta kiinnitti huomiota suhteellisen vaalitavan ja yhtäläisen äänioikeuden periaatteeseen, ja Ahvenanmaan esitystä vaikeutti edelleen se, että Suomen paikkaluku oli tuolloin joka tapauksessa pienenemässä. Lausunnossa PeVL 6/2007 vp valiokunta kuitenkin katsoi, että jos Suomelle olisi saatavissa yksi lisäpaikka suhteessa muihin samankokoisiin jäsenvaltioihin, ”tällainen ratkaisu olisi omiaan vähentämään niitä ongelmia, jotka suhteellisen vaalitavan vaatimus ja yhtäläisen äänioikeuden periaate asettavat sille, että Ahvenanmaan maakunnasta muodostettaisiin vaalipiiri yhden Euroopan parlamentin edustajan valitsemista varten” (PeVL 6/2007 vp).

Nyt käsillä oleva tilanne eroaa aikaisemmin käsitellystä siten, että nyt kyse on siitä, että Euroopan parlamenttiin jää ”ylimääräisiä paikkoja” jotka mahdollisesti jaetaan uudelleen. Tältä osin on todettava, että valtioneuvoston periaatepäätös sisältää sangen selkeän sitoumuksen parantaa Ahvenanmaan mahdollisuuksia vaikuttaa EU:n päätöksentekoon mm. tilanteissa jossa paikkoja jaetaan uudelleen. Toisaalta vaikuttaa epätodennäköiseltä, että Suomen olisi tälläkään kertaa mahdollista saavuttaa ns. ylimääräistä paikkaa suhteessa muihin samankokoisiin jäsenvaltioihin.

Valiokunta ei asiaa koskeneessa lausunnossaan (PeVL 50/2017 vp) ottanut kantaa kysymykseen.

Maakuntapäivät korostaa edelleen, ettei edustus Euroopan parlamentissa ole suhteellista. Se katsoo, että Suomen kaltaiset pienet maat hyötyvät alenevan suhteellisuuden periaatteesta, ja niiden edustus on lähes kaksinkertainen niiden väestömäärään suhteutettuna. Käytännössä Euroopan parlamentin kokoonpanoa on kuitenkin juuri muutettu niin, että se paremmin heijastelisi juuri alenevan suhteellisuuden periaatetta, joka määrittyy jäsenvaltiokohtaisesti. Toisin kuin valiokunnan aikaisemmin arvioimissa tilanteissa, Suomelle ei ole nyt annettu ”yhtä lisäpaikkaa suhteessa muihin samankokoisiin jäsenvaltioihin”, vaan sen paikkamäärä vastaa muita samankokoisia valtioita.

Maakuntapäivät esittää, ettei Ahvenanmaan muuttamiselle vaalipiiriksi ei ole oikeudellisia tai muodollisia esteitä, vaan kysymys on ”täysin poliittinen”, ja vetoaa tässä valiokunnan aiempiin lausuntoihin asiassa. Se katsoo, että Suomen kaltaisen oikeusvaltion tulisi täyttää aiemmat lupauksensa Ahvenanmaan edustuksen kehittämisestä Euroopan parlamentissa. Tältä osin on syytä

tuoda esiin, ettei valiokunta ole katsonut kysymyksen olevan ”täysin poliittinen”, vaan korostanut, että se on ”viime kädessä poliittinen kysymys”. Se on kuitenkin korostanut myös suhteellisen vaalitavan vaatimusta ja yhtäläisen äänioikeuden periaatetta, jotka molemmat ovat eduskuntavaalien toimittamista koskevassa perustuslain 25 §:ssä mainittuja, eduskuntavaaleja koskevia valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä ja soveltuvat nähdäkseni myös nyt käsillä olevaan tilanteeseen. Perustuslakia koskevassa Hallituksen esityksessä 1/1998 vp tuodaan esiin, kuinka ”Yhtäläisestä äänioikeudesta on perinteisesti säädetty eduskuntavaaleista annetuissa säännöksissä ja tämän historiallisen perinteen vuoksi siitä ehdotetaan edelleen otettavaksi maininta tähän pykälään, vaikka asiallisesti säännös olisi mahdollista sijoittaa myös perusoikeuslukuun.” Tämä tausta korostaa sitä, että kyse on keskeisesti kansalaisten perusoikeuksista.

Vaali- ja osallistumisoikeuksista säädetään perustuslain 14 §:ssä, ja perustuslain 1 §:n mukaan ”Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.” On totta, että Ahvenanmaan edustautumiseen liittyy myös poliittiseen harkintaan liittyviä kysymyksiä. Kysymys ei ole kuitenkaan yksin poliittinen, vaan siihen liittyy myös valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä suhteellisesta vaalitavasta ja yhtäläisestä äänioikeudesta, eikä tilanne ole näiltä osin muuttunut suhteessa niihin esityksiin, joita valiokunta on aikaisemmin arvioinut.

Huomioiden sen, että Ahvenanmaan aloite on pysynyt vuosia samansisältöisenä, valiokunnan olisi tärkeä lausua täsmällisemmin aloitteen arvioinnin valtiosääntöoikeudellisista perusteista, jotka palautuvat yhtäläiseen äänioikeuteen, yhdenvertaisuuteen ja suhteellisen vaalitavan periaatteeseen ja jotka kaikki nojautuvat perustuslain nimenomaisiin määräyksiin.